

Úvod

Partnerské procesy jsou založeny na spolupráci a hledání společných cílů a cest k jejich dosažení. V naší zemi jsou poměrně novým jevem. Tato bakalářská práce se zabývá partnerskými procesy na úrovni mikroregionů. Cílem je zjistit v jaké sociální situaci se odehrávají a zda tyto procesy mohou přispět k řešení místních problémů a zvýšit kvalitu života místních obyvatel.

Kapitola č.1 začíná vysvětlením potřeb, které nutí člověka ke spolupráci s ostatními a toho, jak jedinec hledá svoje místo ve společnosti.

Kapitola č.2 se zabývá tím jaké mocenské prostředky lidé vytvořili k tomu, aby jejich soužití bylo do jisté míry řízeno a organizováno. Uvádí některé typy státního zřízení. Zdůrazňuje důležitost institucí, které stát vytváří aby jejich prostřednictvím vykonával svou moc. Objasňuje pojmy veřejný zájem a veřejný prostor.

Lidé mají v komplikovaném světě potřebu vytvářet si zázemí kvalitních pevných vazeb. Pokud to kromě vazeb rodinných budou také vztahy s lidmi podobného smýšlení a zájmů, je vytvořen předpoklad pro sdružování se do nejrůznějších skupin a organizací. Jejich účelem je společné hledání cest k cíli, který skupinu spojuje, ale také uspokojení snahy občanů přispět svým dílem k tvorbě hodnot v prostředí, kde žijí.

Kapitola č.3 se zabývá některými metodami práce s veřejností a střety zájmů různých skupin občanů. Vysvětluje význam neziskových organizací jako rovnocenného partnera tržního sektoru. Pro tuto bakalářskou práci jsou významné zejména nestátní neziskové organizace – obecně prospěšné společnosti, protože těmi jsou místní akční skupiny, jejichž aktivitám je věnována praktická část bakalářské práce.

Stát prostřednictvím svých institucí zajišťuje svoje základní funkce. Má-li soužití ve společnosti mít určitou kvalitu a také dynamiku, musí udělat víc. Výhodné pro stát i občany je vytvořit podmínky pro to, aby konat ve svůj prospěch mohli sami občané. To umožňuje občanská společnost a partnerství. Tyto pojmy vysvětluje kapitola č.4. V občanské společnosti je lidem umožněno podílet se na věcech veřejných prostřednictvím různých spolků, občanských sdružení atp. Po změně společenského systému v roce 1989 nastala v naší zemi pro každého občana možnost začít účinně ovlivňovat dění ve své obci nebo komunitě. Tyto možnosti se budou zvyšovat

s rozvojem občanské společnosti. Její rozvoj prozatím brzdí zejména slabý zájem veřejnosti o dění ve veřejném prostoru. To má kromě jiného příčinu v postojích občanů, které přetrvaly z minulosti. Kapitola č.4 uvádí pozitiva, která existence občanské společnosti přináší občanům a státu i jevy, které brzdí její další rozvoj.

Podobné jevy se v podstatě opakují při partnerských procesech, které jsou popsány v praktické části práce v kapitole č.5. Při těchto procesech dochází k propojování aktivit nejrozličnějších subjektů tak, aby z rozmanitosti názorů a zájmů mohla vznikat tvořivá řešení problémů. Ta respektují hodnoty vytvořené předchozími generacemi a vytvářejí nové a tím zkvalitňují život lidí v konkrétních oblastech. V této bakalářské práci jsou jimi mikroregiony v Jižních Čechách, ve kterých se snaží dvě místní akční skupiny naplňovat výše uvedené zásady. Partnerské subjekty zde určují společné cíle a zapojují do této činnosti veřejnost. Od míry tohoto zapojení se odvíjí sociální situace, ve které se partnerské procesy odehrávají. Dochází k napětí, indiferentnímu postoji veřejnosti nebo k nalezení společného konsensu. Metody použité v bakalářské práci jsou analýza a popis několika partnerských procesů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Jednotlivec a společnost

Vrozené potřeby každého jednotlivce jsou takové, že nemůže žít plným životem v izolaci. Potřeby bezpečí, sociálních vztahů, uznání a seberealizace nás vedou k životu ve skupinách i v moderní době, kdy už není nutná přímá spolupráce s ostatními, abychom získali potravu a uspokojili tak základní potřebu fyziologickou. Člověk je společenský tvor a bez uspokojivé komunikace s dalšími lidmi nemůže probíhat jeho normální psychický vývoj.(12)

Pro snesitelné soužití mnoha lidí na jednom místě byla vytvořena pravidla a postupem doby se některá z nich stala právními normami.

„Má-li být v celkovém obecném dobru zaručena seberealizace všech občanů, nestačí, že obecné dobro je mravní normou. ... Obecné dobro tedy musí být zároveň právní normou.“(9, str.31)

Protože člověk nepotřebuje ani není schopen komunikovat se všemi, kdo jsou v jeho dosahu, vybírá si jedince podobného smýšlení a stýká se převážně s nimi. Jsou pak jeho zájmovou členskou skupinou. Pokud se s nimi stýkat nemůže, zůstávají skupinou pouze nečlenskou referenční tedy tou, do které by rád patřil.(12)

Myslím, že zájmy konkrétního jedince mohou být velmi blízké zájmům mnoha dalších lidí, se kterými se třeba nesetká za celý svůj život. V dnešní informační společnosti má ale možnost zjistit alespoň přibližně, kolik takových neznámých „spojenců“ má. Například z výsledků voleb či průzkumu veřejného mínění. Člověk má potřebu být užitečný, prokázat své kompetence. K tomu dostává šanci jen v lidském společenství. Soubor různých hmotných i nehmotných předpokladů spolu s aktivitou jedince pak ovlivňují to, jaké místo zaujme v jeho hierarchii. Nalezení svého místa a své role dává lidskému životu smysl. Přemíra sociálních kontaktů ve velkém a nepřehledném společenství se ale také může stát pro jedince velkou zátěží. Obecně přijatá pravidla život člověka ve společnosti usnadňují ve smyslu lepší orientace a snadnějšího rozhodování jak se chovat. Proto je také často ochotný slevit ze svých individuálních zájmů a podřídit se požadavkům většiny, případně takovému zájmu, který je označen za veřejný.

2. Stát a instituce

Na základě původu a pocitu sounáležitosti patří lidé k jednotlivým etnikům. Velmi podobný význam má pojem národ. Obývá-li souvislé území, je to předpoklad vzniku národního státu. Některé státy vznikly na základě teritoriálních, např. tam, kde na jednom území žilo několik etnik propojených hospodářskými kontakty nebo tam, kde došlo ke spojení několika národních států.(2)

Pojmem stát se označuje kromě územního celku také nástroj moci, kterým se v tomto celku udržuje pořádek.(9)

„Lidské společenství nalézá své dovršení ve státě. Stát je celková společnost. Jeho úkolem je uskutečňovat obecné dobro. ... Jeho uskutečnění potřebuje právní řád. Ten je prosazován státní mocí.“(9, str.31)

Domnívám se, že ne všichni lidé jsou ochotni dodržovat právní normy a proto musí být jejich dodržování vynutitelné státem. Stát uplatňuje svou moc prostřednictvím svých institucí. Protože jsou financované z veřejných prostředků, má veřejnost právo kontrolovat jejich činnost a vyžadovat, aby byla v souladu s jejich zájmy. Tyto zájmy jsou velmi různorodé a to bývá příčinou napětí ve společnosti. Stát také stanovuje právní normy, v rámci kterých mohou lidé uskutečňovat sociální směnu, tedy nabízet to, čím disponují a přijímat to, co jsou ochotni poskytnout druhí. I na vytváření těchto norem se v demokratické společnosti podílejí sami občané a o tom jak vysoký tento podíl bude si mohou do určité míry svobodně rozhodovat. I při partnerských procesech popisovaných v kapitole č.5 této bakalářské práce jde o přerozdělování veřejných prostředků s možností laické kontroly ze strany veřejnosti. Občané mají právo na to, aby tyto prostředky byly použity jen na projekty, které zvýší kvalitu života v dané lokalitě. Pokud tomu tak je, partnerské a veřejné zájmy se do značné míry překrývají.

Veřejné mínění:

Veřejné mínění se vytváří na základě dostupných informací, ale velkou roli hraje i to, jakou důvěryhodnost člověk přikládá zdroji těchto informací. Různé kategorie občanů respektují různé názorové vůdce (opinion leaders).(13)

„Mínění je charakterizováno subjektivitou, přibližností a dojmovostí. Projevují se v něm spíše okamžité, náladové, afektivní a dojmové stavy člověka, které jsou podmíněné zájmovou orientací individua a ustáleným tradičním názorem.“(15, str.13)

Veřejný prostor a zájem:

Ve veřejném prostoru se mohou uplatňovat politické názory občanů. Je to **prostor pro vytváření veřejného mínění**. Člověk se v něm může uplatnit v různých zájmových aktivitách. Některé jsou zároveň aktivitami veřejně prospěšnými tedy naplňujícími veřejný zájem. Ve veřejném prostoru může člověk realizovat svou ekonomickou svobodu, pokud je třeba místním podnikatelem. Do veřejného prostoru patří aktivity státních orgánů, územních samospráv, profesních i zájmových sdružení, ekonomických subjektů i jednotlivců. **Veřejné mínění je pak výsledkem diskuse, vyjadřuje určitý konsensus.(5)**

Domnívám se, že za veřejný zájem se obvykle považuje prosazení toho, co veřejnosti poslouží k uspokojení jejích potřeb. To se ale komplikuje tím, že různé části veřejnosti mají různé potřeby. Vznikne-li spor, musí jej vyřešit lidé, kteří jsou k tomu kompetentní a ti také patří do různých zájmových skupin. Někdy může být velmi těžké rozhodnout, který zájem je více oprávněný. Je třeba také zvažovat, jak to co dnes vykonáme v našem veřejném zájmu ovlivní život dalších generací. Jejich potřeby se budou od těch našich možná lišit. Chybou je považovat automaticky za veřejný zájem většiny. Pokud se tato většina skládá převážně z laiků a řeší se odborný problém, může podlehnutí nátlaku většiny znamenat nezodpovědný krok. K některým rozhodnutím je nutné přizvat odborníky a profesionály, kteří mají dostatek znalostí a informací. Jsou situace, ve kterých by laické rozhodnutí, vyhovující v dané chvíli zájmům veřejnosti by ji samotnou mohlo do budoucna poškodit. Nalezení shody je otázkou vysvětlování a trpělivé práce s veřejností. Při té je třeba uplatňovat i psychologické a sociologické znalosti. Ty nám říkají, že ve veřejném mínění se kromě racionálního uvažování promítají také emoce. Je v zájmu občanů, aby vždy racionálně a objektivně zhodnotili, zda ze strany zájmových skupin nejsou veřejným zájmem maskovány zájmy jiné. Veřejný prostor dnes z velké části vytvářejí média. Jejich vliv na veřejný život může být pozitivní i negativní. Záleží to na jejich kvalitě a objektivnosti.

3. Trh a organizace

Organizace zakládají lidé se záměrem spojit své síly a snadněji dosáhnout cíle. Při vhodném stylu vedení mohou těžit ze spojení různých talentů a schopností. Jsou-li silně integrované, vzniká sociální faktor příznivý pro zvyšování výkonu.(12)

3.1 Neziskový sektor

Tento sektor zahrnuje organizace, jejichž hlavním posláním není tvorba zisku. Od ziskových organizací se liší také tím, že pokud hospodaří s přebytkem, spotřebují jej pouze na svůj provoz. Pokud jsou zřízeny státem, nazývají se státní neziskové organizace. Stát jejich prostřednictvím zajišťuje služby, které nepřinášejí finanční zisk, ale jsou naprosto nezbytné pro fungování státu.(16)

Stát zakládá, spravuje a financuje organizace, které poskytují služby nezbytné pro jeho fungování. Při standardizaci služeb a otevřenosti organizací kontrole mohou fungovat efektivně.(12)

Nutnost zakládat organizace tohoto typu souvisí s oslabováním sociální a ekonomické role rodiny v moderní společnosti. Neziskový sektor je také nazýván třetím sektorem. Státní neziskový sektor je spravován veřejnou správou a je kontrolován veřejností. Kromě státem zřízených organizací do třetího sektoru patří nestátní neziskové organizace.(11)

Neziskový sektor je prostorem, ve kterém se uplatňuje filantropie. Když stát podporuje finančně neziskový sektor, nakupuje tak vlastně jeho služby pro občany.(5)

Téměř 50% národního hospodářství se neřídí zákonitostmi trhu, ale jinými pravidly. Veřejný sektor tak vlastně řeší různá tržní selhání.(8)

Právo na důstojný život a alespoň základní materiální zabezpečení má právo každý občan i když není ekonomicky aktivní. Jde o uspokojení potřeb, které společnost uznala jako oprávněné.(6)

Nestátní neziskové organizace

Nestátní neziskové organizace mohou veřejnosti poskytovat některé služby, které doplňují služby poskytované státem. Jsou to ty, o jejichž poskytování nemá zájem tržní sektor.(18)

Veřejné služby jsou ty, které veřejná správa plně nebo alespoň částečně financuje, nebo je reguluje. Činí tak na základě subsidiarity. Tj. pokud možno logické a efektivní rozdělení pravomoci ve veřejné správě směrem shora dolů.(5)

Některé problémy práce neziskových organizací:

Nestátní neziskové organizace se někdy jednostranně orientují na získávání finančních zdrojů a podceňují práci s veřejností (PR management). Měly by vycházet z toho, že dárce přispěje spíš tomu, kdo dokáže peníze využít účelně a profesionálně. Význam tohoto kritéria při rozhodování zda přispět či ne může převažovat nad kritériem účelu, na který zdroje jdou. Z toho vyplývá, že je třeba průběžně a systematicky přesvědčovat veřejnost o tom, že daná organizace zdroje umí efektivně investovat a rozmísťovat. Nikoliv jen o tom, že je požaduje na dobrou věc. V takovém omylu někdy žijí zejména charitativní organizace.(18)

Dobrovolnictví

Jedním ze způsobů jak ušetřit finanční prostředky při provozování neziskové organizace je využití služeb dobrovolníků tedy lidí pracujících ve svém volném čase bez nároku na mzdu. Tento způsob nemá u nás zatím tradici, ale do budoucna bude nabývat na významu.(16)

Mezi časté názory na dobrovolnictví patří ten, že je nahrazováním nedostatečné (nebo nedostatečně kvalitní) práce státu. Toto suplování mají lidé za archaický způsob řešení sociálních problémů, který by v dnešní společnosti už neměl mít místo. Přitom naopak dobré fungování takzvaného třetího sektoru je základním znakem skutečně občanské společnosti. Navíc služby tohoto sektoru mají velice pozitivní vedlejší efekt v tom, že při této činnosti dochází ke stmelování lidí, posilování solidarity atd. (18)

Myslím, že v dnešní komplikované a silně provázané společnosti už nemohou lidé směňovat zboží, služby a další hodnoty tvář v tvář. Ani komunikace už není možná tímto způsobem. Změny, které nastaly v mezilidské komunikaci a ve způsobech spolupráce s příchodem moderní doby vedly postupně ke vzniku mnoha typů organizací, prostřednictvím kterých lidé vzájemně uspokojují své potřeby. Aby z této vzájemné směny nebyli vyloučeni ti, kteří toho nemohou mnoho nabídnout (nejsou

ekonomicky aktivní), je v určitých oblastech nutná intervence státu. Organizace ziskové existují pokud mají dostatek příjmů od svých zákazníků a pokud ne, prostě přestanou existovat. Vedle nich musí existovat řada organizací, jejichž provoz se neřídí jen zásadami trhu. Jsou-li příjmy od klientů nedostatečné, doplňují se příjmy od státu (státní neziskové organizace) nebo z jiných zdrojů (nestátní neziskové organizace). Pokud by jejich počet klesl pod určitou mez, byl by ohrožen sociální smír a společnosti by hrozil chaos. Každý typ organizace je vhodný pro jinou oblast činnosti. Z nich neziskové většinou zajišťují ty stránky lidského života, které jsou založeny na vzájemné solidaritě. V případě těch státních je solidarita svým způsobem vynucena. Známe i neziskové organizace na jejichž činnosti bezproblémové fungování společnosti nezávisí. To se týká těch, které nenabízejí produkt, který lidem opravdu chybí, po kterém je významná poptávka. Někdy se to stane z neznalosti situace, někdy provozují činnost ze setrvačnosti.

Domnívám se, že organizace ziskové fungující čistě na tržních principech a založené s úmyslem vytvářet zisk byly po roce 1989 poněkud přeceňovány. Neziskové organizace se postupně emancipují a jsou podporovány státem. Například i v souvislosti s podporou partnerství, které popisuje kapitola č.5 této bakalářské práce. Pro práci mají význam všechny uvedené typy organizací, protože se zabývá propojováním aktivit různorodých subjektů. Ty se spojují v místní akční skupiny, tedy nestátní neziskové organizace podléhající registraci u příslušného krajského úřadu. Skupina je vždy tvořena několika subjekty a k naplnění principu partnerství je žádoucí, aby v ní byly vyváženě zastoupeny subjekty veřejné, privátní i nestátní neziskové. U některých dotačních titulů, které tyto organizace využívají je jedním z kritérií splnit zadaný poměr vložených finančních prostředků ze zdrojů veřejných na jedné a privátních na druhé straně. Bakalářská práce se také zabývá takzvanými mikroregiony. Jedná se o dobrovolné svazky obcí či jiné právní formy. Také patří mezi neziskové organizace.

3.2 Práce s veřejností (Public Relations)

Práce s veřejností má velký význam pro ziskové i neziskové organizace. Public relations (dále zkratka PR) znamená umění žít spolu a spolupracovat bez zbytečných konfliktů.

Konflikty, které by mohly vzniknout, zmírňuje dobře vedená práce s veřejností vlastně už dopředu, protože je umí předvídat. PR má institucionální složku, kdy se společnost snaží vytvořit nějaký svůj obraz (image), který se by se měl vynořit před očima cílové skupiny, kdykoliv zaslechne jméno či zahlédne logo apod. Druhá složka je individuální. Ta spočívá v konkrétní práci jednotlivců, všech zaměstnanců organizace. I jediný z nich může práci organizace pokazit, když není v PR problematice dobře proškolen a trénován.(3)

Myslím, že práce s veřejností představuje širokou škálu nejrozličnějších aktivit, které mají za cíl vytvořit a udržet dobré vztahy v prostředí, kde hodláme uskutečňovat své záměry. Je to vnější projev vztahu k veřejnosti, vztahu organizace k zákazníkovi, úcty k jeho názoru, pochopení pro jeho potřeby atp. Chtějí-li partneři, o kterých pojednává kapitola č.5 této práce realizovat nějaký projekt, dělají to prostřednictvím lidí a obklopeni lidmi. Ti se liší svými zájmy a názory a v důsledku toho se stávají členy různých skupin formálních i neformálních. Některé skupiny jsou vlastně neviditelné, protože jejich členové spolu nekomunikují, nijak se navenek neprojevují a vzájemně o sobě nevědí. Tyto nejrozličnější skupiny můžeme nazvat veřejnostmi. Jeden člověk může patřit do několika najednou, zvláště jedná-li se o jedince aktivního, se širokým spektrem zájmů. Právě takoví lidé, kterým není lhostejné v jakém prostředí žijí a co se kolem nich děje jsou důležitou cílovou skupinou takzvaných PR aktivit neboli práce s veřejností. Jsou-li projekty financovány například ze státního rozpočtu, je přizvání co nejširší veřejnosti k rozhodování o nich i morální povinností.

Komunikační kampaň

Podle zkušeností zástupců obcí jsou průběžným kamenem práce s veřejností projekty, při jejichž realizaci je nezbytné omezit zájmy některé části veřejnosti. Zkušenosti s prováděním nepopulárních opatření ukazují, že jejich kladný efekt se často projeví až po dlouhé době. Proto ze začátku musí jejich aktéři většinou čelit značné kritice veřejnosti (nebo části veřejnosti) a sdělovacích prostředků. Udržovat dobré vztahy s veřejností je pro každou organizaci náročná a vlastně nikdy nekončící práce. Pokud opravdu hodně záleží na tom, aby byla odvedena s vysokou profesionalitou

vyplatí se organizaci najmout si renomovanou PR agenturu. Někdy mívá práce s veřejností podobu komplexní komunikační kampaně. Přestože projekt mívá přesně naplánovanou strategii je třeba postupovat po etapách. Je rozumné zhodnotit vliv každého kroku na celkovou situaci (v kontextu) a na veřejné mínění a podle něj případně něco pozměnit nebo třeba jen zpomalit tempo. U problematických projektů až po čase obyvatelé pomalu mění názor a uznají nutnost nepopulárních kroků. O projektu je nutné diskutovat nejenom s laickou veřejností, ale i odborníky. Informace o postupu prací mají zúčastnění dostávat průběžně, např. v tisku nebo na veřejné vývěsce. Dočasné omezení nebo nepohodlí pomůže lépe snášet zdůrazňování výhod, které projekt přinese do budoucna. Jedná-li se například o stavbu nebo rekonstrukci je vhodné průběžně pořizovat dokumentaci. Na nové a lepší si lidé snadno zvyknou a podstoupené nepohodlí bývá rychle zapomenuto. Fotodokumentace může posloužit jako argument v příští kampani.(27)

Myslím, že výše uvedené platí pro činnost nejrůznějších organizací. Pro úspěch jejich projektů je třeba aktivně a systematicky pracovat s dotčenými veřejnostmi už před samotnou realizací, protože občané mají právo vědět i o tom, co je teprve ve stádiu plánování, pokud se to jakýmkoliv způsobem týká jejich života. Místní akční skupiny popsané v praktické části této práce mohou snadněji obhájit svá rozhodnutí, pokud vznikla za účasti občanů z různých vrstev komunity. Vyplatí se naslouchat připomínkám a protinázorům, popřípadě na základě zpětné vazby projekt upravit. Rozhodnutí předem důkladně projednaná s veřejností mají mnohem větší váhu a respekt. A právě na začátku prosazování záměru se toho dá hodně pokazit, někdy i nenapravitelně. Jednou ztracená důvěra se jen těžko získává zpět. Žijeme v demokratickém zřízení a za úspěch bychom neměli považovat obecně každý zrealizovaný program či projekt. Opravdu úspěšní z hlediska této práce jsou ti, kteří realizace dosáhli v atmosféře když ne souhlasu, tak alespoň pochopení. To znamená, že i ta veřejnost, které zájmy nebyly naplněny, popřípadě byly dokonce poškozeny, souhlasí s tím, že celkově byl projekt užitečný. Takové smíření se s tím, že jen vzácně se lze zavděčit všem můžeme považovat za znak toho, že práce s veřejností byla prováděna správně. Při každé větší akci bude část občanů mít oprávněné důvody

k nesouhlasu. Přesto se nemusejí stát nepřáteli plánovaných změn. Při správném přístupu se mohou stát dokonce spolutvůrci. Když se to nepodaří a jejich zájmy a potřeby musí být omezeny, jsou tady ještě různé možnosti kompenzace. To je nástroj PR, který umožní „zachránit co se dá“, co se týká důvěry veřejnosti. A pro příští projekty zůstává otevřená šance pro to, aby se bývalí oponenti stali spojenci. Velmi složitou oblastí PR je ta část veřejnosti, která stojí v opozici bez oprávněných a pochopitelných důvodů. Často se jedná o oportunismus ze zásady, někdy možná ze snahy o zviditelnění a o pochybnou popularitu. V takových případech je ještě více důležitá důkladná a včasná informovanost občanů. Včasná proto, aby odpůrci a kverulanti nepředěšili autory projektu. Jejich případné fámy a zkreslené informace by se k cílové skupině neměly dostat dříve než informace autorů projektu, protože zpětná náprava je velmi složitá. Obezřetně je nutné přistupovat i k masmédiím, protože ta někdy předkládají přednostně informace, které vyvolají polemiky a zvýší sledovanost, prodej tisku apod. Děje se tak na úkor informací, které by do věci vnesly více objektivnosti a mohly přispět k nalezení alespoň částečné shody. Mnoho lidí bohužel vyhledává zprávy co nejvíce senzační bez ohledu na to, zda se z nich dozví fakta a skutečné názory svých spoluobčanů, což by jim umožnilo vytvořit si názor vlastní.

4. Občanská společnost

Přechod k tržnímu hospodářství nás postupně nutil více komunikovat, více dbát o svá práva i povinnosti a převzít větší osobní odpovědnost než dříve. To platí jak v soukromém životě, v péči o vlastní rodinu, tak i ve věcech veřejných. Občanská společnost souvisí s občanským étosem tj. charakterními pravidly při střetávání každodenních zájmů. Občanská společnost zahrnuje všechny ekonomické instituce, které jsou dobrovolné, nestátní a neziskové a jsou právnickou osobou. Je to vlastně společnost v neustálém pohybu a vývoji.(5)

Občanská společnost využívá demokratických principů, uznává rovnost občanských a lidských práv. Důležitý je respekt k odlišnosti druhého. Cílem lidí usilujících o občanskou společnost je veřejný a kulturní život v takových podmínkách, aby společenskou formu našly různorodé představy o životě a jeho náplni. Vytváří se prostor pro veřejnou diskusi, pro aktivitu veřejnosti. To vše přispívá k vytváření občanské společnosti a k posilování demokracie.(14)

Občanská společnost umožňuje lidem mít širokou paletu vztahů a zájmů. Přispívají k tomu i neziskové organizace a dobročinnost jednotlivců.(5)

Občanská společnost je taková společnost, ve které se občan může cítit jako její spolutvůrce. Ví, že má tu možnost. Ale aby své právo naplnil, musí být aktivní a něco tomu také obětovat. Práce pro společnost nebo pro komunitu vyžaduje vzdát se části svého volného soukromého času a svého pohodlí. Občanskou společnost nemohou budovat lidé, kterým jde v životě především o osobní úspěch, bohatství nebo bezstarostný život s příslušným materiálním zabezpečením. V občanské společnosti mají lidé více vnitřní svobody a více příležitostí projevit své vlohy a přednosti.(5)

Občanská společnost nabízí prostor ke zdokonalování.(18) „Občanská společnost představuje stupeň lidské spolupráce“.(18, str.37)

„Občané mají právo zakládat kluby, spolky, odborové organizace apod. ... Sdružení je **právníká osoba** nezávislá na státě. ... Sdružení musí mít demokratické stanovy....“(9, str.28) V občanské společnosti hrají významnou roli různá zájmová sdružení. Ta mohou občané zakládat k ochraně svých zájmů nebo k dosažení jiného

účelu v souladu s §20 Občanského zákoníku.(9)

Domnívám se, že členství v takových sdruženích je jednou z možností pro občany, jak prosazovat své názory s podporou podobně smýšlejících lidí a v souladu s právními normami. Je vhodná pro ty, kdo mají potřebu zasahovat do společenského dění, ale nechtějí vstupovat do politických stran. Zapojení se do spolupráce se svým okolím je věcí osobní volby každého člověka. Většinou se tak rozhodnou lidé, kteří se zajímají nejen o svůj soukromý život, ale také o své sousedy, spoluobčany a o místo, kde žijí. Rozhodnutí je ale jen prvním krokem. Člověk také musí vědět, jak se do společenského dění zapojit. V naší zemi se tomu stále ještě teprve učíme.

„...po komunistickém režimu jsme zdědili nezájem o věci veřejné...“(18, str.43)

Domnívám se, že před rokem 1989 nebyli občané státem motivováni k takové komunikaci se spoluobčany nebo s úřady, která by vedla k prosazování jejich názorů nebo nových řešení. Aktivita, která se většinou nazývala angažovaností byla sice vyžadována, bylo ale předem stanoveno, jakým směrem se má ubírat. I proto nám po revoluci chyběla dovednost účinně se podílet rozvoji obce, ve které žijeme atp. Mnoho lidí setrvalo ve zvyku sdělovat své názory na dění ve společnosti pouze v soukromí. Taková komunikace nepřináší žádný viditelný efekt. Mnohem účelnější je diskuse uvnitř mnoha různých zájmových skupin a vzájemná mezi nimi. Konkrétní jednání těchto skupin a aktivní prosazování názorů vede k takovým střetům s jinými zájmovými skupinami, ze kterých mohou vzejít nová a tvořivá řešení problémů. Už to, že se účastníme svobodných voleb nás nutí zaujmout postoj, udělat si názor, nebýt pasivní. To z pouhých obyvatel území určitého státu dělá skutečné občany. Zajímavé je sledovat postoj jednotlivých politiků a stran k občanské společnosti. Voličům to může usnadnit jejich rozhodování a orientaci. Například v době po sametové revoluci se jako příznivec principů občanské společnosti prezentoval Václav Havel, zatímco Václav Klaus byl a je přesvědčen, že téměř všechny problémy vyřeší fungující tržní hospodářství samo o sobě. Často se mluvilo zejména o problémech ekologických, které různá ekologická sdružení rozhodně nechtěla svěřit jen neviditelné ruce trhu. Proto docházelo ke střetu názorů.

Myslím, že doba rychlého a masového šíření informací, ve které žijeme nepřináší vždy jen pozitiva. Lidé jsou někdy informacemi přetížení a pro každého

jedince vyvstává nutnost nějak se v komplikovaném světě orientovat a vytvořit si zázemí kvalitních pevných vazeb. Pokud to kromě vazeb rodinných budou také vztahy s lidmi podobného smýšlení a zájmů, je vytvořen předpoklad pro sdružování se do nejrůznějších skupin. Díky moderním informačním technologiím se denně dozvídáme o dění v celém světě, které nemůžeme přímo ovlivnit. U některých lidí to může vést určitému zapouzdření, otupění a uzavření se do soukromí. Lidé aktivní a optimističtí se snaží mít vliv alespoň na dění ve svém okolí. Občanská společnost jim k tomu dává dostatek příležitostí. Na regionální úrovni je takovou příležitostí např. účast na přípravě plánu rozvoje dané oblasti.

K rozvoji občanské společnosti v Jihočeském kraji, kterého se týká tato bakalářská práce se snaží přispět různé neziskové organizace např. Jihočeská rozvojová o.p.s. Kromě jiného poskytuje poradenství a realizaci projektů financovaných ze strukturálních fondů Evropské unie.

Stát a občanská společnost

Dá se říci, že „stát je samosprávnou organizací občanské společnosti, určitého národa“.(18, str.66)

Princip občanské společnosti je zdůrazněn i v preambuli Ústavy ČR přijaté ČNR 1993.(9)

Myslím, že k rozvoji občanské společnosti může významně přispět vstřícný postoj státu. Po roce 1989 trvalo dlouhou dobu, než se lidem vrátilo občanské sebevědomí, odvaha a také důvěra, že státní instituce respektují názory občanů. Pokud lidé v praktickém životě pocítí, že iniciativa zdola má smysl a že nachází u státu odezvu, povzbudí je to k další aktivitě. Krokem vpřed pro nás byl v tomto směru také vstup do Evropské unie v roce 2004. Členství v EU vedlo v ČR k legislativním změnám, jejichž účelem je soulad našich a evropských právních norem. Tak se přenáší do ČR principy fungování státních institucí ověřené „dobrou praxí“ historicky starších členských zemí EU. Umožní to vyhnout se zbytečným omylům a rozvoj občanské společnosti urychlit.

Partnerství

Partnerství je vztah postavený na formální shodě, na společném postupu nebo cíli a je všestranně výhodné. Strany na sebe vzájemně působí. Partner je vtažen i tam, kam původně jeho zájem nesměřoval. Partnerství je dobré zajistit vždy smluvně. Lépe se pak čelí nepředvídatelným situacím a lze se tak vyhnout zbytečným konfliktům. V partnerství by se neměly vyskytovat jevy jako dominance, apatie, strach z partnera a nevyrovnané (nevyvážené) kompetence. Různost partnerů vnáší do jejich činnosti dynamiku. Partneri se nemusí nutně shodnout ve všech oblastech, důležité je najít v klíčové oblasti společnou platformu. V partnerství se z různosti vymezuje společný prostor. Jde o společný prostor v komunitě - tj. společenství, kde občan získává emocionální podporu. Partnerství založeno na zájmu o společnou věc, na znalosti prostředí a procesů, na schopnosti se setkávat a naslouchat, hledat řešení.(14)

Pro společnost je výhodné, když vedle občanského partnerství jsou také přítomny dobré obchodní dovednosti.(5)

Myslím, že tato podmínka je splněna při činnosti místních akčních skupin (viz kapitola č.5). Ta je totiž založena na propojení subjektů neziskových i ziskových, které do spolupráce mohou vložit své praktické obchodní a ekonomické zkušenosti. Pro tuto bakalářskou práci je partnerství významné také jako jeden z pěti principů politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie. Klíčovou roli v jejím provádění má v České Republice Ministerstvo pro místní rozvoj.

Partnerstvím je míněna úzká spolupráce Evropské komise a orgánů národních, regionálních a místních a to od přípravy až po realizaci projektu. Na úrovni státu nebo regionu se mluví o spolupráci horizontální, která má zahrnovat také obce, vzdělávací instituce a soukromé subjekty. Tento princip má zajistit, aby se na konkrétním rozdělování finančních prostředků z dotačních titulů podíleli i sami příjemci.(20)

Myslím, že je pochopitelné, že po přechodu na tržní hospodářství se v této zemi kladl velký důraz na výkon a obchodní dovednosti. Ale samotný trh a konzum neumožní lidem vést plnohodnotný život. Často se mluví o tom, že v poslední době znovu nabývají na důležitosti schopnost kvalitní komunikace se svým okolím, sociální dovednosti (nazývané někdy měkké dovednosti) a také vztah k místu svého bydliště a

hodnotám, které v něm vytvořily předcházející generace. Partnerství místních subjektů (organizací i jednotlivců) může zmíněné schopnosti rozvíjet u nich samotných i u veřejnosti, se kterou při přípravě a ideálně i v průběhu realizace svých záměrů komunikuje. **Daří-li se najít konsensus, přináší tedy partnerské procesy oběma stranám vedle ekonomického efektu ještě další hodnotu. Partnerský prostor není od veřejného přísně oddělen. Občan má různé možnosti do něj vstoupit a pokusit se uplatnit svůj názor popřípadě i schopnosti.**

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. Partnerské procesy v mikroregionech

Partnerské subjekty usilující o rozvoj obcí a regionů mají oporu v příslušných krajských úřadech. V této práci se zabývám výhradně územím Jihočeského kraje.

V roce 2004 Jihočeský kraj předložil projekt Posílení absorpční a administrativní kapacity Jihočeského kraje v rámci opatření 3.3 Společného regionálního operačního programu a projekt byl schválen. Byl spolufinancován Evropskou unií. Pracovalo na něm šest partnerských subjektů, z nichž Spolek pro obnovu venkova, o.s. zastupoval mikroregiony, svazky obcí a místní akční skupiny. Projektu se týkají následující údaje z materiálu, který obsahuje analýzu výsledků dotazníkového šetření z roku 2005.(21) Šetření mělo zjistit potenciál pro budování partnerství mezi organizacemi ze všech sektorů v kraji tak, aby pomoc kraje subjektům mohla být zaměřena cíleně na jejich skutečné potřeby. Ukázalo se, že 45% respondentů (subjektů) z celkového počtu 422 má již zkušenost s tvorbou strategických plánů rozvoje obce, regionu apod. Převažují organizace veřejné správy, nejméně je subjektů podnikatelských. Jedna pětina organizací z těch, které odpověděly se nezapojila do jejich tvorby jen proto, že nebyla nikým oslovena.(21)

Domnívám se, že to je zřejmě rezerva, která může být využita pokud se dále zlepší komunikace mezi subjekty tak, aby se vhodné partnerské subjekty vzájemně našly. V podkapitolách 5.3 až 5.5 je popsán konkrétní příklad Plánu rozvoje sociálních služeb regionu a další partnerské procesy, které mají za cíl regionální rozvoj. Snažila jsem se zjistit, zda cíl naplňují, do jaké míry se jich účastní široká veřejnost a jak ovlivňují život místních obyvatel.

5.1 Dobrovolné svazky obcí

Obec je základní územní společenství s právem na samosprávu. Tvoří územní celek vymezený hranicí území obce. Je právnickou osobou.(28)

Dění v regionech a jejich další rozvoj lze daleko účinněji ovlivňovat, pokud se obce spojí ve větší právní celky. Neomezuje to orgány jednotlivých samospráv v řízení své obce. Aktivitu, které sdružené obce provádějí společně jsou koordinovány tak, aby byly v zájmu těchto obcí. Nemusí se ale vždy nutně jednat o záměr týkající se všech zúčastněných obcí. Častou právní formou jsou dobrovolné svazky obcí. Jejich vznik umožňuje zákon č.128/2000 Sb. o obcích (novela č.313/2002 Sb.). Jedná se o veřejnoprávní organizace.(4) Podrobněji viz příloha č.1.

K propagaci takových svazků mohou sloužit např. bulletin a další informační materiály. Svazky podléhají registraci na odboru vnitřních věcí příslušného krajského úřadu.Vžil se pro ně název mikroregion. Pod ním si také lze představit územní oblast, ve které svazek působí tedy území náležející do katastrů jeho členských obcí.(19)

„Svazek obcí hospodaří s majetkem, který do něj ze svého vlastního majetku vložily jeho členské obce podle stanov svazku, a dále s majetkem, který získal svou vlastní činností. ... řídí se stejnou legislativou jako obec. Má povinnost sestavit rozpočtový výhled i rozpočet.“(4, str.57)

V praxi bývá účelem zakládání svazků především zmnožení prostředků pro záměry přesahující možnosti jednotlivé obce. Legislativa však umožňuje různé formy sdružení obcí také za účelem usnadnění řešení různých věcných problémů. Na celostátní úrovni se to týká např. Svazu měst a obcí České republiky, který spolupracuje hlavně v legislativní oblasti. Na krajské úrovni jsou to regionální sdružení. Na úrovni mikroregionů je jedním z účelů vytváření podmínek pro rozvoj turistického ruchu.(4)

Pro získávání některých dotací či grantů je výhodné, když má mikroregion počet obyvatel nad určitou hranici. Někdy to vede k tomu, že zástupci větších obcí jsou přesvědčováni ke vstupu jen proto, aby byla tato podmínka splněna. Dochází tedy k určitému formalismu, nicméně svazkům to může pomoci získat prostředky na různé projekty.

5.2 Místní akční skupiny a program Leader

Některé mikroregiony volí cestu dalšího slučování ve větší celky a partnerských procesů v rámci místních akčních skupin. Partnerstvím je pak míněno propojování činnosti subjektů veřejných a privátních. Místní akční skupiny jsou nestátní neziskové organizace a volí různé způsoby financování své administrativy a propagace. Je to buď úvěr nebo provozují komerční činnost.(19)

Místní akční skupina má možnost se zaregistrovat u příslušného krajského úřadu jako obecně prospěšná společnost či zájmové sdružení právnických osob podle §20písm.f a následujícího ustanovení zákona č.40/1964 Sb. (Občanský zákoník ve znění pozdějších novel). Jedná se o spojení několika subjektů veřejnoprávních a soukromoprávních v jednu organizaci. Ta se za dodržení určitých podmínek (viz podkapitola 5.4) může stát příjemcem finanční podpory v rámci různých grantových schémat. Dále je pojednáno především o programu Leader, který je určen právě pro místní akční skupiny. Od devadesátých let pomáhá tento program rozvíjet partnerství v ČR. Dotčené subjekty musí profinancovat svůj společný projekt z vlastních zdrojů a případně přislíbené finanční prostředky z programu jsou poskytnuty dodatečně. Jedná se o takzvané zpětné financování.(19)

Verze Leader + je iniciativou Evropské unie, jde o zvláštní nástroj strukturální politiky. Podporuje spolupráci aktivních činitelů ve venkovských společenstvích a ekonomikách. Cílem je trvale udržitelný rozvoj daných oblastí.(20)

5.3 Mikroregion Blata

Jedná se o oblast severovýchodně od Českých Budějovic. Působí zde Dobrovolný svazek obcí Blata. Byl ustaven v roce 2001. Za dobu jeho trvání jedna z obcí v souladu se stanovami vystoupila výpovědí. Podle vyjádření starosty obce Zliv zastupitelé této obce přestali považovat členství za přínosné pro obec neboť sdružení nevykazovalo téměř žádnou aktivitu. Přesto jsem zvolila tento mikroregion pro svou práci, protože v něm žiji a také považuji za zajímavé porovnat dva sousední mikroregiony výrazně se lišící svou aktivitou a úspěšností. Myslím, že možnosti rozvoje mikroregionu Blata jsou

velké. Jsou zde vynikající předpoklady pro rozvoj turistického ruchu, ale ty zatím nejsou zdaleka plně využity. (To platí do určité míry pro celý Jihočeský kraj.) V několika obcích se nacházejí stavby ve stylu selské baroko, obec Plástovice usiluje o zapsání do seznamu památek Unesco. Pro mikroregion nebyla dosud zpracována strategie rozvoje ani analýza.

Zástupci osmi sdružených obcí si ve stanovách svazku stanovili jako jednu ze základních povinností členů „...propagovat svazek obcí jak mezi členskými obcemi, tak i u orgánů státní správy, podnikatelských subjektů, občanských sdružení, nadací, fondů apod.“(25, str.5) Ve stanovách je tak zakotvena povinnost informovat veřejnost a podporovat spolupráci a partnerství mezi státem, nestátními organizacemi i komerční sférou.

Druhým největším členem Dobrovolného svazku obcí Blata podle počtu obyvatel je město Zliv.¹ Starosta Zlivi mi sdělil, že zastupitelé města se nechali ke vstupu do svazku přesvědčit zastupiteli některých okolních obcí aniž by měli nějakou významnou motivaci. Hlavním argumentem byla možnost získávat dotační prostředky, ale nebyly předloženy konkrétní cíle budoucí spolupráce.

Zatím jediným společným dokončeným projektem za šest let existence svazku byla plynofikace sdružených obcí. Shodla se na ní většina občanů a jejich zájem byl předem zjišťován dotazníkovým šetřením. Dobrovolný svazek obcí Blata požádal 16.3.2001 Státní fond životního prostředí o podporu akce s názvem Středotlaká soustava. Dne 19.7.2001 bylo vydáno rozhodnutí o poskytnutí dotace ve výši 11.790.000,-Kč. Byla splněna podmínka, že stejně vysokou částku investuje do akce svazek. Kolaudace proběhla v roce 2003.

Dalším společným projektem měla být likvidace ekologické zátěže. U obce Mydlovary se nachází nádrže s kaly obsahujícími uran. Svazek v roce 2003 získal souhlas zastupitelstva Jihočeského kraje s podporou projektu a podal žádost Státnímu fondu životního prostředí o podporu smlouvy o poskytnutí dotace z programu ISPA.

Jedná se o finanční nástroj, který Česká Republika měla možnost využívat v

¹ Největší dle počtu obyvatel je obec Hluboká nad Vltavou, jejíž členství ve svazku je ale pouze formální. Tato obec se angažuje zároveň v jiném mikroregionu, který popisují v podkapitole č.5.5.

předvstupním období na získání prostředků z Evropské unie. Prostředky měly kandidátským zemím pomoci splnit požadované standardy v oblasti životního prostředí a infrastruktury.(20)

Dotace poskytnuta nebyla. Svazek za úplatu zajistil projektovou dokumentaci. Projekt sanace je k dispozici k nahlédnutí na Obecním úřadu obce Pištín, který plní funkci centrály svazku. K realizaci však nedošlo. Státní podnik Diamo, odštěpný závod Správa uranových ložisek Příbram obdržel v roce 2002 souhlasné stanovisko OPVŽP a je objektem určeným k provedení sanace. Svazek tomuto podniku v roce 2005 smluvně předal dokumentaci k plánované sanaci.

Ještě předtím byla Ministerstvem financí svazku poskytnuta půjčka ve výši 2.400.000,-Kč. Částka 1.030.000,-Kč byla již splacena, zbývajíc část se svazek zavázal splatit po přiznání dotace pro Diamo s.p. ze Státního fondu životního prostředí a následném převodu příslušné částky na svazek jako úhrady výdajů na veškerou dokumentaci k plánované sanaci. Dotace podniku Diamo s.p. však byla zamítnuta.

Dosud je svazek dlužníkem částky 1.370.000,-Kč z celkové zapůjčené částky, kterou získal na projekt, který pak nerealizoval.(29)

Podle vyjádření starosty obce Mydlovary probíhají jednání mezi svazkem a Diamem s.p. o případném finančním vyrovnání a Diamo s.p. postupně realizuje sanaci. S jejím ukončením se počítá přibližně v roce 2017.

Výše uvedená akce je příkladem plýtvání veřejnými prostředky i dalšími zdroji. Některé dokumenty byly dokonce zpracovány duplicitně. Celá záležitost je natolik nepřehledná, že veřejnost nemá prakticky šanci se v ní zorientovat a tedy ani vytvořit si objektivní názor na správnost postupu..

Z osobního rozhovoru se starosty dvou ze členských obcí (Zliv, Pištín) vyplynulo, že úspěšnému partnerství v tomto mikroregionu zatím bránila nedostatečná iniciativa ze strany zastupitelů členských obcí. Ta ale často pramení ne z nedostatku zájmu, ale spíš z nedostatku zkušeností s tímto typem spolupráce. Snaha jednotlivých obcí prý v minulých letech směřovala spíše k tomu získat nějakou finanční podporu jen pro sebe.

V literatuře se takový postup doporučuje jako v určitých situacích vhodnější: Pokud se konkrétní akce týká jen jedné obce ze svazku a zásady přidělení dotace to

umožňují, je jednodušší, když je žadatelem samotná členská obec.(4)

Co se týká metodické pomoci, mohou se dotčené subjekty obracet např. na Ministerstvo pro místní rozvoj. K jeho povinnostem patří poskytovat takovou pomoc vyšším územním samosprávným celkům, obcím a jejich sdružením.(20)

Podle vyjádření starosty obce Mydlovary Dobrovolný svazek obcí Blata takový druh pomoci zatím nevyužil.

5.4 Mikroregion Chelčicko - Lhenicko

Výše zmíněný mikroregion Blata existoval po několik let víceméně formálně (s výjimkou společně zrealizované plynofikace obcí a jednoho nedokončeného projektu). V jeho sousedním mikroregionu Chelčicko – Lhenicko bylo v té době zrealizováno úspěšně několik projektů v rámci činnosti místní akční skupiny. Jedná se o známou ovocnářskou oblast. V minulých letech zde partnerské procesy umožnily například pořídit za přispění Evropské unie prostřednictvím programu Leader + moderní linku na mražení a další zpracování ovoce.

Poté se oba mikroregiony v roce 2006 spojily. Své zájmy budou prosazovat prostřednictvím Místní akční skupiny Rozkvět zahrady Jižních Čech. Tato organizace je registrována v rejstříku obecně prospěšných společností od roku 2004. V roce svého založení zadala tato místní akční skupina zprostředkovateli vypracování rozvojové strategie a ta se bude průběžně přizpůsobovat vyhlašovaným dotačním titulům.

Mikroregion Blata tedy získal partnera s poměrně bohatými zkušenostmi a společná činnost začala podáním žádosti příslušnému krajskému úřadu o finanční podporu. Žádost předkládal zprostředkovatel Kancelář ekonomického a finančního poradenství v roce 2006. Byla přislíbena částka 400.000,-Kč z krajského grantu určeného na rozvoj Jihočeských místních akčních skupin. Z toho částka 100.000,-Kč bude použita zejména na nákup kancelářského vybavení pro skupinu a na její propagaci. Zbývající částka bude rovnoměrně rozdělena pro oba mikroregiony.

Je plánováno podání žádosti v programu Leader +, cíl 1, Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, investiční záměr c) – 2. Skupina –

osvojování schopností. V systému strukturálních fondů Evropské unie je cílem 1 míněna podpora rozvoje zaostávajících regionů s důrazem na infrastrukturu, podnikatelskou a jinou hospodářskou činnost. Program Leader + je pak doplněním této podpory. Jde o iniciativu Společenství, o zvláštní finanční nástroj strukturální politiky k řešení specifických problémů. Za úkol si klade navázání spolupráce aktivních činitelů ve venkovských společenstvích a ekonomikách. Spolupráce probíhá prostřednictvím místních akčních skupin, dochází ke sladování místních strategií trvale udržitelného rozvoje financovaných z prostředků strukturálních fondů. Pro období 2000 – 2006 bylo vyčleněno 2,02 milionů Euro.(20) Od roku 2007, kdy došlo ke snížení počtu strukturálních fondů ze čtyř na tři se bude jednat konkrétně o fond soudržnosti.

Místní akční skupina vyhlásila projekt s názvem LEADER +: ROZKVĚT ZAHRADY JIŽNÍCH ČECH 2007-2013. Dne 26.2.2007 byl postup realizace projektu prezentován na pracovním semináři, na který byli pozváni podnikatelé, zástupci jednotlivých obcí i místních spolků. Na jejich otázky byli připraveni odpovídat lektori a členové pracovní skupiny Leader z celého regionu. Písemná pozvánka nabízela možnost získání praktických informací o dotacích a programech pro region. Následující informace jsem získala při účasti na tomto semináři převážně z prezentace provedené zprostředkovatelem (Kancelář ekonomického a finančního poradenství s.r.o.). Některé lze zobecnit pro partnerské procesy v rámci různých operačních programů:

Pracovní seminář Místní akční skupiny Rozkvět zahrady Jižních Čech

Pro realizaci projektu Leader + : Rozkvět zahrady Jižních Čech 2007 – 2013 se do místní akční skupiny spojily subjekty ze dvou sousedních mikroregionů a to Blata a Chelčicko – Lhenický mikroregion. Seminář se konal v souvislosti se začátkem nového šestiletého plánovacího období. Předpokládá se, že přibližně v měsících srpen až září roku 2007 budou vyhlášeny nové dotační tituly. Je proto třeba do této doby shromáždit projekty, které by měly šanci uspět před výběrovou komisí, mít naplánováno zálohové financování, případně vyřízené stavební povolení. Projektové záměry je možné konzultovat s Regionální radou regionu soudržnosti NUTS II. Výběrové komisi předkládá projekty zprostředkovatel (zde Kancelář ekonomického a finančního

poradenství), nikoliv samotný příjemce peněz. Zprostředkovatel také podává žádost o platbu řídicímu orgánu (viz příloha č.3). Pro operační program Rozvoj venkova je to Ministerstvo zemědělství. Případná platba však přichází z fondů Evropské unie prostřednictvím platebního orgánu, kterým je pro všechny operační programy Ministerstvo financí.

Místní akční skupina nese tedy název jako výše uvedený projekt, je obecně prospěšnou společností a má právní subjektivitu. Existuje od roku 2004. Její činnost pokrývala oblast dvou mikroregionů, které vytvořili společnou strategii rozvoje. Jeden z mikroregionů se později odpojil a spojil s jiným. V roce 2006 jej „nahradil“ mikroregion Blata. Ve výběrovém řízení si tito noví partneři vybrali zprostředkovatele, se kterým již subjekty z Chelčicko – Lhenického mikroregionu v minulosti úspěšně spolupracovaly. Jedná se o Kancelář ekonomického a finančního poradenství, zpracovatele projektů pro obce, neziskové organizace i soukromé subjekty. V budoucí spolupráci chtějí využít toho, že zprostředkovatel má tuto část nynější zájmové oblasti místní akční skupiny již dobře zmapovanou. S druhou částí tj. mikroregionem Blata se bude snažit co nejrychleji seznámit a provede jeho analýzu. Je vhodné, když území působnosti jedné místní akční skupiny tvoří oblast stejnorodá zeměpisně, ekonomicky a sociálně. Tato podmínka je splněna.

Dále zprostředkovatel prezentoval své minulé úspěchy v získávání finančních prostředků z Evropské unie (Leader +), popř. ze státního rozpočtu České Republiky (v případě programu Leader ČR). Prezentace zdůraznila fakt, že pojem Leader neoznačuje pouze dotační titul, nýbrž také přesně vypracovanou pracovní metodu, která se v minulosti mnohokrát osvědčila. Jde o cílené propojování aktivit skupiny subjektů. Partnerství se v místních akčních skupinách realizuje především vytvářením pracovních skupin s účastí zástupců všech subjektů. Metoda Leader podporuje partnerství uvnitř venkovských oblastí a to i mezinárodně. Snaží se motivovat k tomu, aby podněty k činnosti vycházely „zdola“. Mobilizuje subjekty i velmi malé včetně např. živnostníků nebo hasičských sborů. Zprostředkovává přenos zkušeností a „dobré praxe“ z jednoho regionu do druhého. Podmínkou je, že projekty musí být založené na partnerství s následující finanční spoluúčastí: veřejný sektor maximálně 50%, privátní sektor (ziskový či neziskový) minimálně 50%. Sektor privátní je mírně zvýhodněn vzhledem

k tomu, že na rozdíl od veřejného nemá mnoho jiných možností získání finančního příspěvku za státních nebo evropských zdrojů.

Místní akční skupina se do jisté míry chová podobně jako krajské úřady. Zadává svým partnerům úkoly a kontroluje jejich plnění. Místní akční skupina je nositelem strategie a nese tedy i odpovědnost za její plnění. Jednotlivé místní akční skupiny respektive jejich strategie mezi sebou soutěží o získání dotací. Ty jsou v další fázi rozděleny na projekty vybrané skupinou za dohledu ze strany státu. Největší šance mají ty, které nejenom naplní zadaný cíl, ale zároveň se od ostatních odlišují originálním pojetím, novostí a kreativitou. Klade se důraz na maximální využití všech dostupných zdrojů lidských, finančních a hospodářských a na zapojení nejrozličnějších zájmových skupin i jednotlivců. Cílem je růst konkurenceschopnosti zemědělství (s ní souvisí kvalita produktů a šetrnost k životnímu prostředí), podpora nových aktivit a vytváření nových pracovních míst. Konečný cíl je dlouhodobě udržitelný rozvoj. Ten je v souladu se zájmy obyvatel oblasti, kde skupina působí.

Závěr ze semináře:

Pozvání na seminář využilo pouze 9 občanů. Z nich 4 soukromí zemědělci, 2 podnikatelé a 3 osoby, které se charakterizovali jako vyslanci svých domovských obcí. Dalšími účastníky byli starosta hostitelské obce, předseda Místní akční skupiny a 3 odborníci na projekty za zprostředkovatele. V diskusi si někteří zástupci obcí stěžovali na nedostatek informací o aktuálním dění uvnitř skupiny i případných propagačních materiálů. Myslím, že to lze považovat za zásadní nedostatek neboť k základním úkolům místních akčních skupin patří sloužit jako komunikační platforma, kde vznikají nové návrhy na budoucí projekty. Obecní úřad, kde funkci starosty vykonává předseda skupiny byl vybrán za centrálu, kde budou k dispozici všem subjektům veškeré informační materiály v dostatečném množství. Z účasti na semináři jsem měla pocit, že je určitá bariéra mezi projektovými odborníky, kteří se vyjadřují v odborných ekonomických a manažerských termínech a účastníky z řad vesnických obyvatel, zemědělců atp. Myslím, že vhodným řešením by bylo, kdyby se role prostředníka ujali představitelé obce dobře znalí místních poměrů. Právě na lidech pevně spjatých s oblastí kde skupina působí ve velké míře závisí rozvoj venkova, o který se partneři snaží.

Práce s veřejností (PR)

Účastníkům semináře byl zprostředkovatelem prostřednictvím e-pošty rozeslán zápis a stručná analýza několika obcí, která bude pokračovat a vyústí ve strategii rozvoje mikroregionu Blata. Pro dobrou informovanost ale považuje místní akční skupina za nutné zprovoznit webové stránky jednotlivých obcí.

Nejširší veřejnosti se již na počátku své činnosti Místní akční skupina prezentovala např. formou stánku na veletrhu Země živitelka. V této tradici bude pokračovat. Do budoucna plánuje sérii pracovních seminářů (tkz. workshopy) na různých místech svého regionu a také kulatý stůl pro celou skupinu. Na semináře budou jednotlivci i organizace zvány e-poštou na rozdíl od výše zmíněné akce. Ta byla pro Mikroregion Blata první svého druhu a pozvánky byly pouze vyvěšeny v písemné podobě, popřípadě osobně doručeny starostou hostitelské obce.

5.5 Mikroregion Budějovicko - sever

Mikroregion sousedí s mikroregionem Blata. Zahrnuje 12 obcí severně od Českých Budějovic. Má podobný ráz krajiny a je rovněž atraktivní pro turisty. Odlišuje se však v tom, že v něm aktivně (nikoliv jen formálně) působí obec Hluboká nad Vltavou. Ta je zároveň členem dvou dobrovolných svazků obcí, které práce zmiňuje. Je pro okolní obce atraktivním partnerem vzhledem ke své velikosti (téměř 5000 obyvatel) a k vyjimečnému postavení danému dominantou města zámek Hluboká, který každý rok navštíví kolem 220 000 turistů.⁽²⁶⁾ Ve městě se rozvíjí díky silnému cestovnímu ruchu podnikatelský sektor poskytující pohostinství, ubytování, wellnes služby, sportovní vyžití atp.

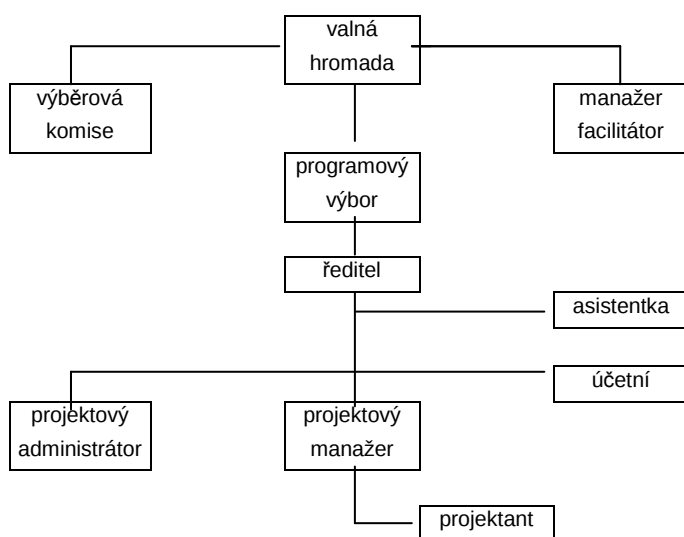
V roce 2002 zadal Svazek obcí Budějovicko-sever agentuře Rera a.s. vypracování Programu rozvoje mikroregionu. Vždy po přistoupení dalších obcí byl aktualizován (v r.2002 a 2003). Jeho návrhová část obsahovala seznam 91 projektů ve

čtyřech prioritách. Většina byla podána v programech administrovaných Ministerstvem pro místní rozvoj. Celková požadovaná částka byla 396,963mil. Kč.

Místní akční skupina Hlubocko-Lišovsko

V roce 2004 se výše uvedený mikroregion spojil se sousedním s názvem Lišovsko a vznikla Místní akční skupina Hlubocko – Lišovsko.

Organizační struktura (24):

Byla zpracována strategie místní akční skupiny a stanoveny čtyři priority. Jednou z nich je široké partnerství chápané jako zapojení občanů do rozhodování, do přístupu k informacím, dále podpora neziskových organizací, rozšíření aktivit skupiny i svazku obcí, partnerství veřejných a privátních subjektů, partnerství se zahraničními městy a také s dalšími svazky a skupinami. Podle sdělení asistentky skupiny je v činnosti využívána metodická pomoc ze strany příslušného krajského úřadu a ze strany Ministerstva zemědělství ČR.

Dále byl vypracován plán rozvoje sociálních služeb v regionu z roku 2006 s výhledem do roku 2013. Na něm je možné ukázat, jak ve většině případů probíhá

práce s veřejností při přípravě a realizaci nového projektu. **Jejím cílem je nalezení konsensu partnerského a veřejného zájmu.** Vycházím z materiálů zapůjčených z centrály této společnosti, Obecního úřadu Borek.

Realizační tým se skládal z vedoucího manažera projektu, manažera projektu, externího hodnotitele, metodika realizace a sedmi externích konzultantů a asistentů.

Analýza:

Prvním krokem bylo zmapování nedostatků v sociální sféře. Byla provedena dotazníková a jiná šetření a různé analýzy. Při nich se využilo i dat získaných z Českého statistického úřadu a Úřadu práce v Českých Budějovicích. Probíhala komunikace mezi občany regionu tj. i budoucími uživateli sociálních služeb, poskytovateli těchto služeb a dále jejich zajišťovateli ze zákona tj. obcemi a krajem. Posledně jmenovaní nesou hlavní odpovědnost za dostupnost i kvalitu služeb. Vzájemná komunikace probíhala formou informačních setkání a kontaktních schůzek. Tvorba plánu byla organizačně zajištěna vytvořením pracovních skupin (ke každé níže uvedené prioritě jedna) se zastoupením zadavatelů, poskytovatelů i klientů sociálních služeb a také odborníků zabývajících se uvedenou problematikou. Takový mix zainteresovaných osob zajistí, že projekt nalezne svou cílovou skupinu. Že nabídne přesně takové služby a produkty, které občané regionu potřebují a budou intenzivně využívat. V opačném případě by docházelo k plýtvání finančními prostředky i lidskými zdroji. Účast odborné veřejnosti jako dalšího partnera pak zaručuje, že služby budou poskytovány v dostatečné kvalitě a podle nejnovějších poznatků z příslušného oboru. Zadavatelé, poskytovatelé a uživatelé tvoří takzvanou triádu. Pro každou z těchto tří kategorií zainteresovaných byl také vytvořen dotazník s rozsahem 11 až 19 otázek. Nejrozsáhlejší byl dotazník určený pro poskytovatele. Všechny pak obsahovaly výzvu k podání podnětů a návrhů k tématu.

Cílové skupiny:

Poměrně rozsáhlá část plánu je věnována popisu jednotlivých cílových sociálních skupin. Jedná se o děti a mládež, seniory, zdravotně postižené a ohrožené exkluzí. Pro každou z těchto čtyř kategorií byla vypracována analýza stávající situace, vytvořena pracovní skupina a vypracována SWOT analýza. SWOT analýza je používána při

vytváření strategie. Umožní důkladně zvážit silné a slabé stránky vnitřních faktorů a příležitosti a hrozby vnějších faktorů tj. ze strany prostředí, ve kterém se aktivity odehrávají. Analýza pomáhá odhadnout a předvídat jevy, které mohou jakýmkoliv způsobem ovlivnit zdar projektu.

Zjištěná data o sociálních potřebách a analýza stávající nabídky služeb posloužily jednak pro vytvoření strategie, jednak jako podklad pro přidělování dotací. Ty byly pro tento projekt získány z Evropské unie, státního rozpočtu a rozpočtu Jihočeského kraje v rámci Společného regionálního operačního programu.

Priority:

V plánu byly určeny tyto prioritní oblasti:

- druhy sociální péče podle zjištěných potřeb klientů
- cílová skupina – občané využívající služeb z důvodu nepříznivé životní situace
- poskytovatelé péče

Implementace:

V této části plánu jsou stanoveny kroky nezbytné k tomu, aby záměry plánu bylo možné skutečně zrealizovat. Byla v ní zdůrazněna nutnost mnohostranné komunikace, iniciativa zastánců plánu a jejich odhodlání vytrvale přesvědčovat jeho odpůrce. Přitom jakémukoliv příspěvku či nápadu ze strany odpůrců se doporučuje věnovat maximální pozornost.

Myslím, že pokud je tato zásada v praxi dodržována, je možné práci s veřejností hodnotit jako kvalitní a důslednou. Ze strany partnerů bylo pro nalezení konsensu uděláno mnohé.

Uživatelé sociálních služeb měli možnost se do plánování účinně zapojit od samého začátku. Možnosti seznámit se s výsledky (výstupy) jsou také dostatečné. Výše uvedené údaje byly zapracovány do Plánu rozvoje sociálních služeb regionu Hlubocko – Lišovsko s výhledem do roku 2013. Plán je jedním z výstupů stejnojmenného projektu a sloužil také k informování veřejnosti a to v písemné podobě a ve formě CD romu. Dále byla informovanost zajištěna distribucí přehledu poskytovatelů a zprovozněním

internetových stránek. Také byl vytvořen zásobník projektových záměrů, který se průběžně doplňuje podle aktuálně zjištěných potřeb občanů.(22)

Domnívám se, že v případě sociální problematiky je velmi důležité co největší prolínání partnerského a veřejného prostoru. I ten občan, který momentálně sociálních služeb nevyužívá se může bez ohledu na svou vůli stát jejich klientem kdykoliv v budoucnu.

Komparace jednotlivých mikroregionů:

Ze srovnání počtu konkrétních výstupů partnerských procesů v různých mikroregionech vyplývá, že dobrovolné svazky obcí či místní akční skupiny, které hned po svém ustavení nevyužily dostupné zdroje se dostaly do skluzu, který se těžko dohání. Zdroji míním nejenom grantová schémata atp., ale i lidský a jiný potenciál příslušné lokality.

I výsledky šetření krajského úřadu ukazují, že ty subjekty, které uspěly s některým ze svých prvních projektů dokážou zkušenosti dobře zúročit a pouštějí se do dalších aktivit.(21). Podrobněji viz příloha č.2.

Myslím, že pro ty méně úspěšné může být další šancí spojení s úspěšnějšími organizacemi tak jak se podařilo mikroregionu Blata. Co se týká Akční skupiny Hlubocko-Lišovsko, její porovnání se zbylými uvedenými aktéry nemůže být dostatečně objektivní, protože postavení obce Hluboká nad Vltavou je zcela specifické. Místní a okolní subjekty dokázaly tuto komparativní výhodu dobře využít (viz příloha č.4).

6. Závěr

Činnost místních akčních skupin umožňuje subjektům působícím v dané oblasti aktivně ovlivňovat dění a realizovat přitom svou invenci a kreativitu. Místním podnikatelům umožňuje dát jejich aktivitám i jiný než ekonomický význam. Každý typ subjektu může vnést do partnerství jiné hodnoty. Ziskové organizace své obchodní dovednosti, neziskové zase určitý sociální rozměr. Neziskové organizace dostávají šanci stát se rovnocenným partnerem ziskového sektoru a získat určitou prestiž. Část veřejnosti tyto organizace dosud vnímala spíše jako čistě zájmové než veřejně prospěšné a poskytující občanům služby nezbytné k zabezpečení některých potřeb, zejména sociálních. Obecní úřady zase disponují dobrou znalostí lokality a názorů místních obyvatel a také zkušenostmi z práce s veřejností. Partnerství tak plní svůj cíl ve smyslu mobilizace nejrozumnějších subjektů k řešení lokální problematiky, využívá potenciálu dané oblasti.

Legislativní podmínky pro partnerské procesy jsou dobře nastaveny. Získávání veřejných prostředků např. na zahájení činnosti místní akční skupiny, propagaci, na vypracování rozvojové strategie atd. obnáší mnoho administrativy, ale má přesná a objektivní pravidla. K nespravedlivému hodnocení jednotlivých projektů atp. může docházet tam, kde selže lidský faktor.

Dobře je také zajištěna poradenská a metodická pomoc ze strany příslušného krajského úřadu prostřednictvím Informačního střediska Europe Direct. Kromě jiných služeb zajišťuje poradenství o strukturálních fondech EU a možnostech financování projektů, semináře s odbornými lektory apod. Kdokoliv má šanci se v problematice zorientovat, popřípadě se i pokusit získat peníze na projekt, je-li například živnostníkem a najde partnera z veřejného sektoru. Také se může realizovat prostřednictvím neziskových organizací např. různých místních spolků a ovlivňovat místní dění.

Prostřednictvím zákona č.128/2000 Sb., Obchodního zákoníku a své regionální politiky vytváří stát podmínky pro aktivitu místních subjektů. Umožňuje jim naplňování principu subsidiarity a řešení lokálních problémů bez zbytečných zásahů z centra. Taková řešení bývají efektivnější, protože vycházejí z důkladné znalosti místních poměrů a potřeb občanů. Navíc mají ze strany občanů větší podporu, zejména jednají-li

s nimi subjekty otevřeně a s respektem k jejich názorům. Veřejné zájmy se v takovém případě kryjí se zájmy partnerskými a je nalezen konsensus.

Partnerské procesy mohou reálně zlepšit kvalitu života místních obyvatel. Tu ale nelze spatřovat jen v hmotných hodnotách. Už samotné oživení komunikace různými směry v dané lokalitě, které partnerské procesy většinou vyvolají, znamená posun k subsidiaritě a k rozhodování za spoluúčasti veřejnosti.

Partnerské procesy mohou však přinášet uspokojení významné části veřejnosti jen tehdy, když se o to sama aktivně přičiní. Pokud nebude působit jako soustavná laická kontrola, mohlo by se využívání veřejných finančních prostředků stát výsadou poměrně úzké skupiny subjektů a myšlenka partnerství by v tom případě ztratila postupně u veřejnosti kredit. Jsou-li finanční prostředky ze státního rozpočtu či EU přislíbeny tj. strategie akční skupiny uspěje v soutěži, je v její kompetenci rozdělit je na jednotlivé projekty. Aby toto rozdělování probíhalo objektivně, tedy pouze podle kvality projektů, musí mezi jednotlivými subjekty fungovat vyvážené partnerství. Všechna pozitiva, která přináší celý tento systém mohou být ohrožena, když v jednotlivých místních akčních skupinách začne docházet k upřednostňování osobních vazeb, různých vztahů z minulosti, k elitářství atp. Jako vždy, když jde o rozdělování peněz, je nutná systematická aktivita a bdělost všech zúčastněných subjektů a také zájem a laická kontrola ze strany co nejširší veřejnosti. Ta je soudě už podle velmi slabé účasti na dříve zmiňovaném pracovním semináři zatím malá. Partnerské procesy si u nás teprve budují tradici. U veřejnosti v naší zemi přetrvávají pasivní postoje a neochota převzít část odpovědnosti za dění ve veřejném prostoru. Často občané stojí o informace týkající se určité problematiky, nejsou však ochotni je aktivně vyhledávat. Spíše se v naší společnosti preferuje dodatečné hodnocení toho, co rozhodli jiní. Lhostejnost veřejnosti nemusí pro aktivity různých subjektů znamenat překážku, spíše naopak, ale vytváří nepříznivou sociální situaci. Není-li cíl snažení považován za cíl společný a pro obě strany (partnery i veřejnost) významný, pak ani případný úspěch nebude s největší pravděpodobností vnímán veřejností pozitivně. V situacích, kdy partneři budou podporu okolí skutečně potřebovat pak pro ně bude těžké ji získat.

Informovanost veřejnosti přitom zejména v případě činnosti Místní akční skupiny Hlubocko – Lišovsko považuji za velmi dobrou. Veřejnost je pravidelně zvána

na pracovní semináře, má k dispozici internetové stránky, plány a strategie v podobě psané a CD-romu atd. Rozdíly v úspěšnosti mezi jednotlivými mikroregiony jsou kromě jiného dány existencí obcí, které mají předem danou nějakou výhodu a plní roli „tahouna“ rozvoje dané oblasti. Z velké části je rozdíl ale daný i tím, jak kvalitní reprezentaci bude mít ten který region. Obecní zastupitele si občané volí, reprezentaci v podobě partnerských subjektů mohou dát pomyslný hlas podporou jejich aktivit.

7. Zdroje

Odborná literatura:

1. Brokl, L.: *Hledání občanské společnosti*, Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, Praha 2002
2. Čeboksarov, N.N., Čeboksarovová, I.A.: *Národy, rasy, kultury*, Moskva , Nauka 1971
3. Čepelka, O. a přátelé: *Práce s veřejností v nepodnikatelském sektoru*, Liberec, Nadace Omega 1997, ISBN 902376-0-6
4. Černý, I. a kolektiv: *Příručka pro člena zastupitelstva obce po volbách v roce 2006*, Praha, Svaz měst a obcí České republiky 2006, ISBN 80-978-80-239-8318-0
5. Dohnalová, M., Malina, J., Müller, K.: *Občanská společnost: Minulost-současnost-budoucnost 17, Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*, Brno, Nadace Universitas Masarykiana 2003, ISBN 80-7204-278-5
6. Durdisová, J.: *Sociální politika*, Praha, VŠE 1999, ISBN80-7079-995-1
7. Hamerníková, B., Kubátová, K.: *Veřejné finance – cvičebnice*, Praha, Eurolex Bohemia 2001, ISBN 80-86432-01-7
8. Hejda, J., Duben, R., *Veřejně prospěšné organizace a jejich postavení v systému prevence a ochrany proti drogovým závislostem*, Praha, Vltavín 2002, ISBN 80-86587-02-9
9. Hejda, J.: *Základy českého práva*, České Budějovice, VŠERS 2005 ISBN80-86708-11-X
10. Hrubec, M. (ed.): *Demokracie, veřejnost a občanská společnost*, Filosofia 2004, ISBN 80-7007-211-3
11. Molek, V.: *Občanské sdružení a správní řízení*, Sdružení Calla 2001
12. Novotná, E.: *Manažerská sociologie*, Praha, Oeconomica 2006, ISBN 80-245-0927-X
13. Novotná, E., Musil, M., Nový, J.: *PR management*, skriptá FM VŠE 2006
14. Štogr, J.: *Partnerství a participace - Veřejný prostor*, Praha 2001

15. Šubrt, J. a kol.: *Kapitoly ze sociologie veřejného mínění, teorie a výzkum*, Praha, Karolinum 1998, ISBN 80-7184-522-1
16. Tošner, J., Sozanská, O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha, Portál 2006, ISBN 80-7367-178-6

Sborníky:

17. *Setkávání 2002 prostor pro diskusi, sborník příspěvků z konference*, Praha, Spiralis,o.s. 2002, ISBN 80-903015-1-7
18. Vítek, M.: *Občanská společnost deset let poté – Reflexe a výhledy*, Gaudeamus 2000, ISBN 80-7041-663-7

Internetové zdroje:

19. <http://www.pobeskydí.cz/mas-pobeskydí>, 12.3.2007
20. <http://www.mmr.cz/index.php?show=001023>, 6.3.2007

Brožury a dokumenty:

21. Jihočeský kraj, informační brožura *Názorové šetření mezi potenciálními partnery v Jihočeském kraji*, 2006
22. Plán rozvoje sociálních služeb regionu Hlubocko – Lišovsko 2006 s výhledem do roku 2013
23. Program rozvoje mikroregionu Budějovicko – sever 2004
24. Propagační CD rom Místní akční skupina Hlubocko – Lišovsko
25. Stanovy Dobrovolného svazku obcí Blata
26. Výroční zpráva Národního památkového ústavu za rok 2006
27. Wallstromová, M. a kolektiv: *Města pro lidi*, Praha 2005, informační brožura Ministerstva životního prostředí ČR, ISBN 80-7212-355-6
28. Zákon č.128/2000 Sb. o obcích ve znění pozdějších novel
29. Zápis z členské schůzce Dobrovolného svazku obcí Blata ze dne 14.2.2007
30. Zpráva o realizaci grantových schémat SROP Jihočeského kraje

Přílohy